

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE V LJUBLJANI

~~E III/6, 44~~
~~E VIII/2, 88~~

Naslov: Lojk Jože: Programska
zasnova raziskovlane naloge
Mreža dominantnih storitve-
nih dejavnosti. (Lokacijski
sistem infrastrukture).

Leto izdelave: 1969

E III/6, 32

Jože Lojk

Programska osnovna
metodološke naloge:

MRŽA DOMINANTNIH STORITVENIH DEJAVNOSTI
/Lokacijski sistem infrastrukture/

Ljubljana 1969

[rokopis]

83

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE V LJUBLJANI

Programska zasnova raziskovalne naloge:

MREŽA DOMINANTNIH STORITVENIH DEJAVNOSTI
/Lokacijski sistem infrastrukture/

Direktor:
Prof.dr.Vl.Klemenčič

Nosilec Naloge:
Dr. Jožė Lojk

Nalogo je financiral Biro za regionalno prostorsko
planiranje

Ljubljana 1969

KAZALO

	Stran
I. Naslov projekta - - - - -	1
II. Raziskovalna naloga - - - - -	1
IV. Nosilec raziskovalne naloge - - - - -	1
V. Izhodišče raziskovalne naloge - - - - -	1
VI. Namen in cilji raziskovalne naloge - - - - -	5
VII. Startna točka - - - - -	
VIII. Program raziskovalne naloge - - - - -	
IX. Rok izdelave programa (po fazah) - - - - -	
X. Finančni predračun (za prvo in drugo fazo) - - - - -	

I. Naslov projekta

RAZISKOVALNA NALOGA V OKVIRU PROJEKTA REGIONALNI
PROSTORSKI PLAN ZA OBMOČJE SR SLOVENIJE

II. Raziskovalna naloga

MREŽA DOMINANTNIH STORITVENIH DEJAVNOSTI
(Podnaslov: Lokacijski sistem infrastrukture)

III. Nosilec raziskovalne naloge

DR. JOŽE LOJK, znanstveni sodelavec Inštituta za geogra-
fijo Univerze v Ljubljani

IV. Izhodišče raziskovalne naloge

FUNKCIJA STORITVENIH DEJAVNOSTI V REGIONALNI DRUŽBENO
EKONOMSKI STRUKTURI KOT OSNOVA ZA RAZISKAVO

↓
| Slechi teks z 2. str. ! |

Produksijsko sfero delimo na primarni, sekundarni in terciarni sektor. Z naraščanjem gospodarskega potenciala pridobiva terciarni sektor na svojem pomenu. Zato so tudi njegovi učinki na gospodarstvo in družbo vedno številnejši in vplivajo na spremembo prostorske strukture. Te strukturne spremembe, posebno kar zadeva funkcijo terciarnega sektorja, naj bi bile prvi predmet proučitve v elaboratu. Ker storitvene dejavnosti (terciar) nikakor niso izoliran pojav prostorske strukture, njihova funkcija se uveljavlja na področju človekovih odnošajev do vseh šestih osnovnih kategorij potreb, to so stanovanje, delovno mesto, oskrba, izobraževanje, promet in rekreacija, bodo v tej zvezi ~~dotaknjeni~~ dotaknjeni še nekateri drugi problemi. Z delitvijo ~~produksijske~~ produkcijske sfere na tri sektorje je torej mogoče zajeti izredno pomembne družbeno ekonomske spremembe v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti.

Primarni in sekundarni sektor sta nujni predpogoj ^{ekonomske} eksisten

~~Na~~ Na drugi strani so produkcijske gospodarske veje primarnega in sekundarnega sektorja v rastoči meri odvisne od storitev. Iz enostranske odvisnosti tretjega od prvega in drugega sektorja je nastala dvostranska odvisnost. Večanje deleža zaposlenih in bruto dohodka storitvenih dejavnosti tega ~~ne~~ ne spremeni. Terciarni produkcijski sektor obsega v tem smislu konglomerat najrazličnejših pomožnih dejavnosti,

brez katerih ni ^{mogoče} ~~možno~~ nemoteno funkcioniranje primarne in sekundarne proizvodnje. S skupnim imenom jih imenujemo tudi infrastruktura. To so ~~funkcije~~ funkcije, ki so po njihovi vlogi v gospodarskem reprodukcijskem procesu enako disponirane. Čeprav niso neposredno potrebne za prehrano prebivalstva ter izdelavo obrtnih in industrijskih izdelkov, so neizogibno potrebne za vzdrževanje in stopnjevanje obstoječega življenjskega standarda in izpolnitev više postavljenih gospodarskih ciljev.

Funkcijo ~~terciarnega~~ storitvenih dejavnosti je mogoče izraziti tudi kot služenje primarnemu in sekundarnemu ~~sektorju~~ ~~in~~ produkcijskemu sektorju ali kot nudenje avtonomnih storitev za poslednjega konsumenta oziroma nudenje storitev kot potrošnih dobrin. V prvi funkciji ^{je} ~~stoji~~ terciarni sektor v službi proizvodnje in prodaje produktov primarnega in sekundarnega sektorja ter ima svoj smisel le v tesni zvezi z njima, nikoli pa sam za sebe. V drugi funkciji pa dajejo ~~terciarne~~ storitvene dejavnosti na razpolago lastne potrošne dobrine (storitve) za končnega potrošnika.

V teku napredujoče industrializacije je opaziti progresivni razvoj ~~terciarnega~~ terciarnega sektorja. Delež zaposlenih od skupnega števila aktivnega prebivalstva se pri teh povečuje. Takozvana terciarna kvota, to je število zaposlenih v terciarnem sektorju na 1000 prebivalcev, pomeni zato zelo primeren indeks za opazovanje stopnje gospodarskega in

socialno kulturnega razvoja posameznih pokrajin oziroma regij. Visoke terciarne kvote odsevajo nadpovprečno visok narodni dohodek na prebivalca. Ta je namreč vzrok za močno ekspanzijo funkcij terciarnega sektorja kot nosilcev družbene potrošnje.

Temu ustrezno najvišje razvita družbeno ekonomska struktura ni tista z največjim relativnim industrijskim potencialom, ampak tista, v kateri ima največ zaposlenih svoje existenco v ~~terciarnih~~ storitvenih dejavnostih. Tempo strukturne preslojitve zaposlenih zavisi od intenzivnosti gospodarske rasti. Spremembe v tehnologiji proizvodnje imajo za posledico, da je potrebno vedno manj kmetijskih proizvajalcev za oskrbo prebivalstva s kmetijskimi produkti. Tudi v sekundarnem sektorju začneja ³pretisk zaposlovanja, ko doseže določen ~~minimum~~ maksimum (v poprečju okoli 40 - 50%), prav tako popuščati. Terciarni sektor zaposlovanja pridobiva na pomenu in sicer najprej na račun primarnega sektorja, kasneje pa še sekundarnega. Nasprotni potek gibanja števila zaposlenih ~~ni~~ v primarnem in ~~sekundarnem~~ terciarnem sektorju je zelo izrazit. Po teoriji, ki jo je postavil Fourastié, lahko v končni fazi strukturnih sprememb oziroma preslojitve prebivalstva zajema področje ~~ni~~ storitvenih dejavnosti največ 80% vseh zaposlenih. Pri tem je poudariti, da je odgovornost sekundarnega sektorja kljub temu toliko večja, kolikor močneje je razvit terciarni sektor.

Priloga

-5

Prostor za
skico!
← GEM →

Gospodarstvo predstavlja enovito celoto. Produkcija in potrošnja, ki jo organizira terciarni sektor, sta podvrženi neki temeljni interdependenci. Skoraj vsi elementi in procesi gospodarskega življenja so trajno vplivani po strukturnih spremembah, ki se ⁱ izvršijo ~~pri~~ pred tem. Že je mogoče odkriti tudi ^{vidnej} ~~močnej~~ posledice naraščajoče vloge terciarnega sektorja v fiziognomiji prostora.

Po svoji naravi učinkujejo dejavnosti terciarnega sektorja v smeri koncentracije. V prevladujoči večini imajo "mestni značaj". Svoje storitve morajo neizogibno nuditi koncentrirano na mestu, kjer že obstoja vsaj minimalna gostota prebivalstva. Glede na njihovo funkcijo in krog klientele se naselijo pri tem najprej v trgovskih središčih ali stanovanjskih četrtih. Obstoječa zgostitvena jedra prebivalstva se z izvršenimi premiki v zaposlitveni strukturi še potencirajo. Medtem ko sekundarno gospodarstvo le pogojno učinkuje mestotvorno, vršijo ^{storitvene dejavnosti} ~~terciarno gospodarstvo~~ trajno. Tako naravnost reprezentirajo ~~mesto~~ "mesto" in njegove centralne funkcije oziroma centralnost.

V. Namen in cilji raziskovalne naloge

A/ RAZČLENITEV CELOTNEGA KOMPLEKSA VPRAŠANJ NA POSAMEZNE KATEGORIJE (SISTEM DIFERENCIRANE INFRASTRUKTURE)

Naslov u
isti višini
kot smer
tekst!

* Navedena sektorska delitev produkcijske sfere je mogoča po večjem številu različnih kriterijev. Temeljni zaključki o delitvi na tri skupine dejavnosti ostanejo identični in zato je ^{na splošno} ~~generalno najbolj~~ dopustno govoriti o primarnem, sekundarnem in terciarnem gospodarskem področju. Pri uvrščanju dejavnosti v posamezne sektorje obstoja ~~lahko~~ ^{lahko} sicer ~~na~~ več različnih kriterijev. Tako socialni, hierarhija potreb, ~~ekonomski~~ intenzivnost tehničnega napredka, surovinska potrošnja, pomen investicij in dohodek pri naraščajoči ~~zaposlenosti~~ zaposlenosti. Pomembno je, da ne obstoji noben splošno veljavni kriterij, ampak se delitev največkrat prilagaja raziskovalnemu namenu in ciljem. Zgolj zaradi olajšave statističnih primerjav je bil izdelan ustrezen mednarodni ključ, po katerem se v primarni sektor uvrščata kmetijstvo in gozdarstvo, v sekundarni industrija, rudarstvo, gradbeništvo in proizvodna obrt ter v terciarni vse ostale dejavnosti. Po naših statističnih kategorijah so to: promet, trgovina, gostinstvo, bankarstvo-zavarovanje, ^{uprava-pravosodje,} uslužnostna obrt, komunalna, ~~zdravstvo-sociala~~ ter kulturno prosvetna dejavnost. Razpoložljivo statistično gradivo omogoča torej, da tudi naše raziskave prilagodimo tej delitvi.

~~Storitvene dejavnosti bi se dalo opisati kot ekonomsko in predvsem socialno privilegirano, v prevladujoči meri duševno delo, z omejenimi ^{stvarnimi} investicijami, z omejeno~~

možnostjo za dvig produktivnosti dela zaradi manjših možnost racionalizacije in omejeno potrošnjo surovin ter s poprečnim dohodkom na zaposlenega, ki ostaja neodvisno od števila zaposlenih razmeroma konstanten. Njegova podrobnejša razčlenitev je mogoča po vrsti najrazličnejših kriterijev, kar nam po svoje približa celoten kompleks vprašanj storitvenih dejavnosti. Tako lahko delimo terciarni sektor na:

a/ Gospodarske in negospodarske storitvene dejavnosti. Šlednje imenujemo pogosto tudi kvartarne dejavnosti.

Pri nas uveljavljena, vendar nekoliko zastarela in s stališča modernega pojmovanja družbenega reprodukcijskega procesa zastarela delitev, po kateri se med negospodarske uvrščajo vse tiste dejavnosti, ki niso neposredno vključene v gospodarsko reprodukcijo in je njih funkcioniranje omogočeno večji del s proračunskimi sredstvi.

b/ Stvarne in osebne storitvene dejavnosti. K prvim se prištevajo skoraj izključno neosebne storitve (npr. prometne inštitucije, denarni zavodi). Pri osebnih storitvenih dejavnostih pa je storitev za znano stranko, ne za nek anonimen trg, v ospredju (npr. frizer, zdravnik, učitelj). Obstoja cela vrsta mejnih in mešanih primerov med stvarnimi in osebnimi storitvami, kar onemogoča povsem jasno diferenciacijo v tem smislu.

c/ Storitvene dejavnosti, ki imajo karakter investicije in druge, ki ~~so stvarne dejavnosti~~ nudijo potrošne dobrine oziroma usluge. Prve imajo pomen za bodočnost (npr.

šolstvo, znanost). Dejavnost preostalih pa ima poudarek na sedanosti (npr. trgovina, gostinstvo, zdravstvo).

d/ Neposredne in posredne ~~terciarne~~ ^{storitvene} dejavnosti. Direktne storitve (npr. frizer) so namenjene neposredno končnemu potrošniku. Indirektne storitve pa izpolnjujejo naloge za gospodarske organizacije (npr. organizacijski aparat obrata, ~~transportna podjetja~~ transportna podjetja).

e/ Individualne in družbene ~~terciarne~~ ^{storitvene} dejavnosti. Terciarnim dejavnostim v javnem interesu (npr. uprava, sodstvo, zdravstvo, vzgoja in izobraževanje) stoje nasproti dejavnosti, ki so pretežno privatnega interesa (npr. razne storitvene obrti). Ta delitev pa je pogosto problematična, saj je zelo težko ločiti družbene od individualnih interesov. V tej zvezi je tudi aktualna delitev z ozirom na ~~nosilstvo~~ ^{nosilstvo} storitvene ~~dejavnosti~~ ^{ih} dejavnosti. To je lahko prav tako družbeno ali individualno - privatno. Taka delitev je v mnogočem odvisna od družbeno političnega in gospodarskega sistema. Je popolnoma mogoče, da so nosilci dejavnosti širšega družbenega interesa privatniki (npr. privatna zdravniška praksa) ali ~~obrnjeno~~ še pogosteje obratno.

f/ Nujne in luksuzne storitvene dejavnosti. Pojem luksus kaže ~~močno~~ ^{precej} relativnost, in je močno pogojen v času in okoliščinah.

g/ Intelektualne in manuelne storitvene dejavnosti. Ta

delitev je osnovana na karakterju dela. Večina zaposlitev terciarnega sektorja zahteva znatno mere intelektualnih sposobnosti.

V okviru terciarnega sektorja je moč zapaziti zasnutek posebne skupine ~~terciarnih~~ ^{storitvenih} dejavnosti, imenovane ponekod kvartarni sektor, ki naj omogoča izpolnitev vedno daljšega prostega časa in zadovoljitev kulturnih potreb. Družba ni in ne sme biti zgrajena samo na ekonomskih principih. Alternativa "večji zaslužek ali več prostega časa" se v naraščajoči meri odloča za slednjega in s tem dviga pomen institucij, ki skrbе za človekove duhovne potrebe in rekreacijo v na širšem smislu te besede.

Celotni kompleks storitvenih dejavnosti ali infrastrukture je mogoče razčleniti med drugim tudi na štiri kategorije, ki so, če izvzamemo stanovanje in delovno mesto, določene glede na prioritetni red človekovih potreb ter potreb primarne in sekundarne produkcije po storitvah. Tako diferencirana infrastruktura ima naslednje kategorije in podkategorije:

INFRASTRUKTURA	1. Inženirsko-tehnični priključki	a/oskrba z vodo
b/ oskrba z energijo
c/ odvajanje odpadne vode |
|----------------|-----------------------------------|--|

INFRAS TRUKTURA	2. Organizacijske dejavnosti	a/ promet b/ komunala c/ uprava
	3. Gospodarske dejavnosti	a/ trgovina b/ bankarstvo - zavarovanje c/ gostinstvo d/ obrtne usluge
	4. Socialno-kulturne dejavnosti	a/ zdravstvo-sociala b/kultura - prosveta

Prva kategorija, tkzv. inženirsko-tehnični priključki oziroma naprave predstavlja infrastrukturo v ožjem pomenu. Prišteli bi ji ~~sviki~~ lahko ^{še} tudi priključke na komunikacij^ce, to je promet, deloma pa tudi komunalo, vendar ju je kot izražito organizacijski dejavnosti kazalo izločiti in skupaj z upravo (dejavnost družbenih ter državnih organov in služb) zajeti in obravnavati v posebni kategoriji. V tretji kategoriji pojma "gospodarske dejavnosti" ni razumeti kot dipola negospodarske infrastrukture, ampak kot sklop storitvenih dejavnosti, ki jih ni bilo mogoče uvrstiti niti med organizacijske niti socialno-kulturne dejavnosti, obenem pa so večinoma bistven člen gospodarskega reprodukcijskega procesa.

odstavka

Nadaljnja delitev organizacijskih, gospodarskih in socialno kulturnih dejavnosti na podkategorije ustreza ustaljenim statističnim kategorijam zaposlenega prebivalstva po panogah ^{gospodarskih} ~~terciarnih~~ dejavnosti, kar naj bi dalo možnost nekaterih korelacij med zaposlitveno strukturo prebivalstva in storitvenimi dejavnostmi. Še podrobnejša členitev teh podkategorij je za obravnavane elemente infrastrukture sicer prav tako potrebna, vendar njena izvedba presega okvir možnosti zasnovane raziskovalne naloge. Dovolj precizno jo lahko nakaže šele sama raziskava posameznih kategorij oziroma podrobno izvedena inventarizacija infrastrukture.

K parcialnim problemom storitvenih dejavnosti je mogoče preiti šele potem, ko je podan njihov funkcijski opis in sicer predvsem z vidika strukturnih premikov v produkcijski sferi in demografskih posledic gospodarskega razvoja. Analiza mora bazirati na kvantitativnih izhodiščih oziroma merilih. Kvalitativna diferenciacija infrastrukture pa odpira parcialno problematiko v okviru celotnega kompleksa. ^{iz vida} ~~Tega~~ ^{slednjega} se ne sme izgubiti, pa čeprav obravnava delnih problemov zaradi specifične problematike sledi sektorsko po posameznih ^{storitvenih} ~~terciarnih~~ dejavnostih ali po posameznih parametrih za celotno infrastrukturo.

B/ LOKACIJSKI FAKTORJI IN SISTEMI

Naslov
v isti
pisini!

Tako kot proizvodne dejavnosti ima tudi vsaka storitvena dejavnost svoje delovno mesto in njen delovni proces določen prostor učinkovanja. Lokacija delovnega procesa (skupno učinkovanje delovne sile, delovnih sredstev in storitev) ima svoj odraz v lokaciji terciarne inštitucije. Lokacije so pogosto v vzajemnem odnošaju (lokacijske kombinacije). Močna krajevna koncentracija vzajemno pogojenih lokacij predstavlja lokacijske komplekse. Celotna lokacijska mreža tvori infrastrukturno zasnovo regionalne družbeno ekonomske strukture. Lokacije, lokacijski kompleksi in lokacijska mreža so vplivani po lokacijskih faktorjih, ki so prirodni, demografski in socialno-ekonomski. Lokacijski faktorji se odražajo na eni strani v lokacijskih zahtevah raznih storitvenih dejavnosti (obseg in intenziteta zahtev), na drugi strani pa v lokacijskih pogojih, ki so v danem prostoru že na razpolago storitvenim dejavnostim za zadovoljitev teh zahtev.

Lokacijske zahteve so odvisne predvsem od vrste storitvene dejavnosti. Kot glavne lokacijske zahteve morajo biti upoštevane: a/ delovna sila (število potrebnih delovnih mest), b/ (komunalna ureditev), inženirsko-tehnična oskrba, ~~xxx~~ c/ transport, d/ gradbeno zemljišče, e/ lokacijske kombinacije (lokacija ene storitvene dejavnosti skupna za več drugih) in f/ klientela. Tem ~~nasproti~~ nasproti so lokacijski pogoji v posameznih območjih. Določeni so s skupnim učinkovanjem prostorskih danosti (geografsko okolje) in morajo teoretično zadovoljiti oziroma pokriti vse lokacijske zahteve.

Lokacijske pogoje lahko razčlenimo na sledeče skupine: a/število prebivalstva, b/delež aktivnega prebivalstva (pridobitna kvota), c/starostna struktura prebivalstva (delež prebivalstva v produktivni starostni dobi od vsega prebivalstva), d/ stopnja izrabe obstoječega potenciala delovne sile, e/ zaposlitvena struktura po produkcijskih sektorjih, f/ dnevna migracija delovne sile, g/ izraba tal (zemljiške kategorije, gostota in tip zazidave, rezervirane površine ipd.), h/ ureditveni in drugi načrti, i/ profil obstoječih gospodarskih obratov primarnega, sekundarnega in terciarnega sektorja (kategorija gospodarskih dejavnosti), j/ morebitne neizkoriščene industrijske kapacitete, k/ prometni pogoji, l/ inženirsko-tehnična oskrba (tudi komunalna), m/ druge organizacijske inštitucije in n/ najbolj pomembni podatki o površinah.

V primerjavi z lokacijskimi zahtevami so lokacijski pogoji na splošno podvrženi le omejeni spremenljivosti. Spremenljivi del lokacijskih pogojev so v glavnem demografske razmere in danosti inženirsko-tehničnih priključkov, vključno komunikacijskih. Uporaba modernega selekcijskega postopka pri izbiri optimalnih lokacij zahteva sistematično zajetje lokacijskih pogojev in faktorjev, kar je bila vedno hvaležna naloga geografov.

Celotne kompleks vprašanj v tvezi z lokacijami storitvenih

dejavnosti so predmet lokacijskega sistema, pri čemer pa lahko ločimo, ustrezno zahtevam družbene delitve dela, več njegovih delnih sistemov in sicer: a/ lokacijski sistem posameznih vej storitvenih dejavnosti, b/ lokacijski sistem mest, centralnih krajev in občin, c/ lokacijski sistem ekonomsko geografskih regij, d/ lokacijski sistem republike ter e/ medrepubliški in internacionalni lokacijski sistem.

Splošna naloga iskanja optimalnih lokacij obstoja v tem, da se ustvari takšen lokacijski sistem, ki bo z najmanjšo porabo sredstev oziroma vloženega dela dosegel maksimum ekonomskih in izvenekonomskih (na področju družbene potrošnje) rezultatov. Razvoj lokacijskih sistemov ^{storitvenih} ~~terciarnih~~ dejavnosti je jemati kot ~~kot~~ ^{en} dinamični proces, v katerem že majhne spremembe oziroma posamezni ukrepi vodijo do kompliciranih verižnih reakcij v prostoru.

Velik pomen določanja optimalnih lokacij izhaja iz njihove posebnosti v družbeno reprodukcijskem procesu. Na največji ~~del~~ del lokacij infrastrukturnih dejavnosti oziroma objektov vseh naštetih kategorij so vezane velike vrednosti nacionalnega bogastva (materialnih vlaganj) v relativno imobilni obliki. Poleg tega predstavlja vsaka lokacija, seveda z različno intenzivnostjo, izrazit center učinkovanja v prostoru (vplivna območja) in s tem bistveno posega v različne ka-

krogotoke socialno geografskih procesov v bližji in daljnji okolici. Istočasno postane taka privlačna točka aglomeracijsko jedro za nadaljnje lokacije. Z ozirom na dalekosežen učinek vsake nove lokacije in njeno povezanost z gospodarsko in družbeno ~~re~~ reprodukcijo sploh je pomen lokacijskih planov več kot očiten. Njihova naloga obstoja predvsem v naslednjih točkah:

- 1/ Določitev optimalnih lokacij, pri katerih je omogočeno racionalno ujemanje med lokacijskimi zahtevami in pogoji. Pri tem treba zlasti upoštevati regionalne razlike v gostoti naselij (prebivalstva) in delovnih mest.
- 2/ Določitev lokacij, ki omogočajo prostorsko in časovno kombinacijo (lokacijski kompleksi) med obstoječimi infrastrukturnimi inštitucijami in napravami ter novimi lokacijami (približanje na že obstoječe koncentracijske točke oskrbovalnih inštitucij).
- 3/ Določitev optimalne velikosti kapacitet za obstoječe in novo locirane storitvene dejavnosti (razdrobljenost kapacitet z večjimi številom malih in srednjih inštitucij ali manjše število večjih).
- 4/ Zagotovitev lokacij, ki prispevajo k povečanju funkcijske ustreznosti in homogenosti ekonomsko geografskih regij in k ustvarjanju racionalne regionalne koncentracijske stopnje storitvenih dejavnosti (deloma s spremembami v obstoječih, deloma z novimi lokacijami).

5/ Določitev lokacij v smislu relativnega izenačenja razlik v stopnji razvoja med regijami ter aktiviranja razvojnega potenciala ekonomsko slabše razvitih območij.

6/ Določitev lokacij, pri katerih bo zahtevana maksimalna učinkovitost dosežena z minimalnimi vlaganji. Ukrepi kot koncentracija, specializacija, kooperacija (lokacijski kompleksi) so možni in izvedljivi tudi na področju storitvenih dejavnosti.

7/ Zagotoviti lokacije, ki bodo vplivale na racionalizacijo prometnih tokov in približale proizvode in storitve potrošniku.

Dosedanja praksa pri planiranju lokacij za novo industrijo kakor tudi za oskrbovalne inštitucije je pokazala izrazito težnjo za namestitvijo v bližini obstoječih produkcijskih mest ali večjih krajev. Posebno storitveni obrati in službe so v normalnih okoliščinah izrazito navezani na naselje, namreč na kraj, kjer se že nahajajo prebivalstvo in/ali druge produkcijske dejavnosti. S tem neizogibno prispevajo k intenzifikaciji aglomeracijskega ritma in k razvoju mestnega funkcijskega organizma. Decentralizacija močno naraščajočega terciarnega sektorja je praktično neizvedljiva. Ponekod je bilo to ~~p~~izkušeno s takomenovano decentralizirano koncentracijo novih industrijskih centrov. Rezervirane so bile potencialne površine za ~~namerjen~~ ~~naselitev~~ industrije v določenih conah, toda pokazalo se je, da niti petina industrijskih investicij ni bila

realizirana v predvidenih conah. Investitorji se niso hoteli preveč oddaljiti od mestnih aglomeracij, kajti območja z neizdelano infrastrukturo ne morejo zadovoljiti vseh lokacijskih zahtev industrije in drugih proizvodnih dejavnosti. Zaradi tega treba sprejeti kot praviho, da je ~~gospodarska~~ geografska razporeditev stanovanjskih površin in delovnih mest vezana vedno izraziteje na določena območja in sicer tem bolj čim večji je delež terciarnega produkcijskega sektorja. Kumulacijski proces poteka v korist razvitejših centrov in ^{regij.} regionalnih območij. Pri tem pa prihaja vedno bolj do izraza prostorska diferenciacija ~~terciarnih~~ storitvenih dejavnosti. Industrijske in stanovanjske cone se selijo na rob aglomeracijskih površin oziroma v ožjo obmestno cono, medtem ko se storitvene dejavnosti koncentrirajo v aglomeracijskih jedrih. Parcialne ~~xx~~ kumulacije popraševanja po zemljišču, tako s strani privatnikov ^{stanovanjski fond,} (obrtne storitve) kot države (promet, uprava, denarni zavodi, zabava), naglo dvigajo njegovo ceno. Koncentracija storitvenih dejavnosti s svoje strani pospešuje gradbeni razvoj mestnih aglomeracij, tako da to vzajemno součinkovanje preprečuje uspešno ^{upiranje} ~~zopersta-~~vljenje prekomerni koncentraciji storitvenih dejavnosti, ki pa pri nas še ni zavzela pretiranega obsega.

Katere so še lokacijske tendence za ^{storitvene} ~~terciarne~~ dejavnosti? To vprašanje ^{je} temeljnega interesa zlasti v zvezi z gospodarskimi vejami terciarnega sektorja, med katerimi je

vsekakor najbolj atraktivna trgovina. Pri tem je upoštevati naslednje ugotovitve:

Z naraščajočim standardom in daljšanjem prostega časa ^{povezano} je ~~pravzaprav~~ tudi povečano popraševanje po ~~terciarnih~~ storitvah oziroma ^z konsumiranju potrošnih dobrin. Na področju oskrbovanja se izražajo naslednje tendence: Racionalizacija poteka oskrbe, oskrba z večjo količino blaga na enkratni nakup, tedenska namesto ^{oskrba,} ~~dnevna,~~ večja mobiliteta potrošnika po zaslugi osebnega avtomobila, večje število potrošnikov, večji obseg prodanega blaga oziroma izvršenih storitev na oskrbovalni obrat in s tem izključevanje manjših in bolj lokalnih obratov.

Glede vprašanja centralne ali acentralne tendence pri lokaciji oskrbovalnih inštitucij obstojata dve stališči. Po enem bo šel razvoj v smeri ~~dispersije~~ disperznega neurejenega razmeščanja terciarnih funkcij. Argumentacija za to trditev ~~na~~ naj bi bila ugotovitev, da so obstoječe lokacije ^j terciarnih funkcij v sistemu ~~centralnih~~ krajev pogojene ⁱ ~~h~~ ^o ~~ostrično~~. ^o ~~Prihodnost~~ z naraščajočo mobilitetno sposobnostjo potrošnika naj bi pogojilo ^a acentralno strukturo. To pomeni, da terciarne funkcije ne bi ~~večji del~~ ^a bile večji del ali sploh izključno vezane na aglomeracijska jedra, ampak bi bile razporejene ~~k~~ ^o kjerkoli znotraj ohlapno pozidanih naselitvenih ^o ~~prš~~ ^o ~~in.~~ Takšno acentralno razvrstitev ~~storitvenih~~ storitvenih dejavnosti si je na območju večjih mestnih konurbacij vsekakor ^o ~~+~~

mogoče zamisliti, vendar ^u takih primerov rudi drugod ni veliko in so še vedno izjemni.

Istočasno dobiva večjo potrditev drugo mnenje o tendenci nadaljnje centralizacije. Močnejše kot kdajkoli poprež se namreč ^{stariščne} ~~terciarne~~ (gospodarske) dejavnosti locirajo centralno v obliki visokoorganiziranih potrošniških središč različne velikosti. Njihov položaj je izbrab ^u glede na obstoječe ali potencialno vplivno območje. Večina takih centrov nastaja še vedno v mestih in sicer v njihovem ožjem mestnem središču. Pač pa bi v okviru mest nedvomno lahko govorili o močni decentralizaciji oskrbovalnih, zlasti trgouških funkcij nižjega ranga, medtem ko najvišje mestne centralne funkcije višjega ranga ostajajo na splošno še vedno v mestnih jedrih, kjer se naseljujejo tudi nove ^{stariščne} ~~terciarne~~ dejavnosti.

Pričakovana decentralizacija se ne uvaljavlja, ker tako narekuje ~~z~~ ekonomska ~~priznava~~ zakonitost. Sistem lokacij terciarnih funkcij v centralnih krajih je gospodarsko vodilo, ki ni izgubilo svoje veljavnosti tudi v najnovejšem času in to celo v deželah, kjer je mobilnost ^p prebivalstva zaradi visoke stopnje motorizacije skoraj že dosegla najvišjo možno mero.

Pod kakšnimi pogoji bi bilo učinkovanje principa centralnosti

omejeno, ali bi sploh prenehalo? Vprašanje ni zgolj teoretično, ampak zadeva vrsto za praktične rešitve pomembnih lokacijskih faktorjev. Eden med njimi iz skupine tkzv. izven-ekonomskih je psihološki. Na splošno izraženo bi bil v tej zvezi učinek centralnosti ~~manj~~² manjši pod pogojem, če bi bile osebne zveze med potrošnikom in oskrbovalno inštitucijo izključene. To se lahko zgodi z razpošiljanjem blaga ali nudenjem uslug na domu. Takšen razdeljevalni obrat lahko ~~oskrbuje~~ oskrbuje svojo klientelo po acentralnem razdeljevalnem principu in je lociran le ob najbolj ugodnem priključku na komunikacije.

Kje na enakomerno poseljenem območju je torej ~~možna~~ mogoče planirati gospodarsko najbolj utemeljeno lokacijo oskrbovalnih inštitucij, predvsem trgovine? Od vseh možnih lokacij ima samo strogo središče vse prednosti, ki zmanjšajo stroške in čas transporta za oskrbovalno inštitucijo in porabo časa za potrošnika na minimum. Vsaka terciirana funkcija, ki je navezana na osebno zvezo s svojimi območjem potrošnikov ima svojo optimalno lokacijo, če se namesti v ~~ini~~ težišču območja potencialne klientele. Na osnovi tega ~~pr~~^zincipa sledi razumljivo koncentracija ustreznih inštitucij v večjih trgovskih središčih (Schoping centers) in več manjših potrošniških subcentrih. Taka središča lahko vršijo tudi razne funkcije socialno-kulturnih dejavnosti (k~~o~~^zno, gleda-

lišče, šola). V tem primeru gre torej za izrazito centralne funkcije, ki so navezane na centralno lego z ozirom na območje potrošnikov - centralno območje. ~~Plastikajini~~ Med njimi pa nastopa vendarle ena bistvena razlika. Tiste dobrine in storitve, ki jih konsumira relativno majhno število prebivalstva iščejo kolikor mogoče ugoden položaj glede na svojo klientelo. Odgovarjajoče centralne inštitucije imajo prostorsko omejen ^{vplivno območje,} obseg, absorbirajo pa relativno velik del izdatkov prebivalstva (trgovina z živili, blagovna hiša, železnina, lekarna, zdravnik, osnovna šola ipd. = centralne funkcije nižjega ranga). Na drugi strani je potrebna za centralne inštitucije, ki nudijo dobrine in storitve, s katerimi se oskrbuje prebivalstva ^{o aperiodično} le ~~periodično~~ (obleka, tehnični predmeti, pohištvo, uprava, srednje in visoko šolstvo ipd.), znatno večje število potencialnih potrošnikov, da bi bila njihova eksistenca zagotovljena (centralne funkcije višjega ranga). Vendar pa njihova lokacija v težišču vplivnega območja glede na klientelo ni tako pomembna kot pri nosilcih oskrbe nižjega ranga. V tej zvezi je zato pomembno ugotoviti za posamezne centralne inštitucije, kakor tudi za centralna naselja, kakšno je potencialno število njihove klientele. Čim večje je število, to posebno narašča z napredujočo specializacijo, tem višja je hierarhična stopnja centralnih inštitucij in naselij. Isto velja za ustrezna območja centralnih naselij.

V kakšni meri odgovarja obstoječi, v glavnem še iz 19. stol. podedovani in v 20. stol. le malo preoblikovani sistem centralnih krajev lokacijskim zahtevam **storitvenih dejavnosti** lahko **podrobneje odgovore** le empirične raziskave. Na osnovi teoretičnih predpostavk je mogoče zaključiti, da bodo sedaj centralno nudene funkcije tudi v bližnji bodočnosti v glavnem nudene centralno, da oskrba prebivalstva po obstoječem sistemu centralnih krajev za ^{zdaj} ~~enkrat~~ nima neke druge gospodarsko splošno veljavne alternative, da gre razvoj v smeri integriranega oskrbovalnega centra, ki združuje uravnovešeno vse kategorije ^{storitvenih} ~~terciarnih~~ dejavnosti v mestnem središču in da obstoja težnja po namestitvi neintegriranih oskrbovalnih središč za kratkoročne nakupe v predmestjih oziroma širšem mestnem središču zaradi razbremenitve glavnega trgovskega središča. V mestnih regijah treba temu ustrezno prilagoditi tradicionalno mrežo centralnih krajev iz nove regionalne družbeno ekonomske strukture izhajajočim potrebam storitvenih dejavnosti, pri čemer je mogoča in **nujna** naslonitev na obstoječe študije funkcionalne strukture in centralnosti naselij SR Slovenije.

VI. Metodološki pristop k raziskovalni nalogi

-23

A/ METODA PLANIRANJA IN REALIZACIJE INFRASTRUKTURE V NACIONALNEM, REGIONALNIH IN KOMUNALNIH OKVIRIH

V prvi fazi, ki še ni zaključena, so bili glavni instrument planiranja ureditveni načrti in urbanistični programi, ki so jih izdelovale občine za svoja območja. Prostorsko načrtovanje v širših regionalnih in nacionalnem okviru bi moralo brezpogojno temeljiti na teh programih, oziroma jih vsaj upoštevati v kar največji meri, sicer se lahko zgodi, da bo prišel regionalno prostorski plan SR Slovenije pri realizaciji v nasprotju z lokalnimi interesi in ne bo deležen njihove podpore. Ta pa je nujna, če naj se sprejeti načrti nemoteno uresničujejo. Prav tako je nujen obratni redosled povezave regionalnega prostorskega planiranja. Po izvedbi tega v nacionalnem ali širših regionalnih okvirih treba na tej osnovi uskladiti oziroma revidirati bolj detajlne občinske urbanistične programe. Pri tem treba izdelati tak sistem vodenja in funkcioniranja instrumentov planiranja, da bo mogoče tekoče registriranje sprememb v prostoru oziroma njegovi strukturi, katere zelo pomemben sestavni del je infrastrukturna opremljenost, ter tako ustrezno sproti dopolnjevanje ti načrte za prostorsko urejanje na vseh ~~ix~~ nivojih.

V zvezi z metodiko planiranja tako v nacionalnem, regionalnih kot komunalnih okvirih je treba upoštevati prepletanje dolgoročnega planiranja in kratkoročnih zahtev, ki zlasti na območju večjih aglomeracij, s hitro urbanizacijo in visoko stopnjo ~~gospodarske~~ gospodarske rasti, silijo k utrjenem metodološkem postopku za regionalno prostorsko

naslovi
in višini

načrtovanje. V ta namen imamo narazpolago dvoje rešitev. Prva, tkzv. "vodilna shema", neke vrste dolgoročni kartografski načrt v malem merilu (1:50.000 in 1:100.000), ki očrtuje temeljne pogoje, splošno izrabo površin po namenu, velike infrastrukturne investicije, splošno organizacijo prometa, lokacijo dominantnih ^{storitvenih} ~~terciarnih~~ inštitucij, dominantne primarne in sekundarne dejavnosti, kakor tudi cone, ki jim je zaradi velike družbeno ekonomske dinamike dana prednost. Druga rešitev, tkzv. "plan modernizacije" je načrt ^{nujnih} potreb in je zato podaljšek ugotovljenih dosedanjih tendenc. Ta natančno locira inštitucije (obrate, dejavnosti, službe) - med njimi tudi stanovanja in vrstni red njihove uresničitve v določenem planskem obdobju. Medtem ko se prvi načrt razteza na celotne regije se drugi manaša na manjše cone in velja za povsem določene enote. Naloga "vodilne sheme" je označiti obris obstoječih in bodočih aglomeracij k čemur pride podrobna analiza infrastrukturnih potreb v prostoru, ki ga zajema planiranje. Od usklajenosti planiranja v komunalnih okvirih na eni ²⁰ ter regionalnih in v nacionalnem okviru na drugi strani, je v veliki meri odvisna uresničitev načrtov in iniciativ. Občinske meje so lahko pogosto ovira za realizacije načrtane infrastrukture. V teh primerih mora poseči republika. Poseg je potreben zlasti tam, kjer v komunalnih okvirih tehnično ali finančno niso sposobni realizirati infrastrukturnih oskrbovalnih

funkcij. Zato mora regionalno prostorski načrt vsebovati tudi regionalizacijo finančnih problemov oziroma predvidene odločitve, s kakšnim deležem razpoložljivih sredstev bo financirana oprema celotnih naselij z infrastrukturo, oziroma posamezne pomembne storitvene dejavnosti v nacionalnem, regionalnih in komunalnih okvirih. Takšna intervencija je vsekakor potrebna tam, kjer je porušeno ravnotežje med ponudbo in popraševanjem na tržišču storitvenih dejavnosti.

Pot od ugotovljenega do planiranega stadija oziroma osnovne mreže organizacijskih, gospodarskih in socialno-kulturnih storitvenih inštitucij ni prosta prosta pred različnimi zavirajočimi okoliščinami. Pojem osnovna mreža ne pomeni isto v razvitih regijah, kjer je urbanizacija že močno napredovala in je ponudba delovnih mest zelo široka, kot v manj razvitih, kjer gre v prvi vrsti za okrepitev gospodarske aktivnosti aglomeracijskih točk, medtem ko so oskrbovalne funkcije ^{splošna} drugotnega pomena. Zato mora planiranje v regionalnih in komunalnih okvirih vsebovati posebne normative osnovne mreže ^{storitvenih} terciarnih dejavnosti, ki naj določijo minimalne zahteve z ozirom na obstoječo družbeno ekonomsko strukturo. V tem smislu torej večkrat poudarjena potreba po usklajenem razvoju vseh območij tudi na področju razvoja storitvenih dejavnosti ne pomeni morda zahteve po enaki in maksimalni infrastrukturni opremljenosti

celotnega nacionalnega prostora, ampak tako stopnjo njene razvitosti kot je potrebna posameznim območjem na določeni stopnji njihove gospodarske rasti, zagotavljajoč predvsem ravnovesje ~~me~~ med popraševanjem in ponudbo inštitucij storitvenih dejavnosti.

Metode regionalnega protorskega planiranja na področju storitvenih dejavnosti se morajo nujno ozirati na kategorije infrastrukturnih potreb in njihov redosled. Vsekakor je na prvem mestu kategorija inženirsko-tehničnih priključkov, ki je predvsem osnova primarni in sekundarni dejavnosti, je pa z njimi seveda močno pogojeno tudi nemoteno funkcioniranje ostalih kategorij infrastrukture. Isto velja pravzaprav tudi za organizacijske dejavnosti, to je promet, komunalno in upravo. Če ⁺putimo upravo, katere razmetitev in funkcioniranje največkrat nista predmet regionalnega protorskega planiranja, ampak družbeno političnih odločitev, ob strani, predstavlja organizacija ~~prometa~~ ^{prometa} oziroma prometne mreže v nacionalnem kot regionalnem ali komunalnem okviru enega ključnih elementov planiranja in realizacije ~~infrastr~~ infrastrukture kot celote. Za komunalno je bilo že rečeno, da bi jo vsebinsko lahko uvrstili k inženirsko-tehničnim priključkom, v okviru katerih se večji del komunalnih ^{občinjsko} ^{in občinskih} naprav tudi uvršča. V tej kategoriji storitvenih dejavnosti nastopajo še preostale, ki so potrebne za organizacijo nemotenega funkcioniranja komunalnih naprav, ~~objektov in javnih služb, ki~~ ⁱⁿ so včasih že trden sestavni del drugih

kategorij infrastrukture~~x~~ odnosno primarne in sekundarne
produksijske sfere (lokacijske kombinacije in kompleksi).

Obravnavanje preostalih dveh kategorij, ki jih označujemo
kot~~x~~ gospodarske in socialno-kulturne storitvene dejavnosti
ter jim v celoti pripisujemo vlogo oskrbovalnih funkcij
v ožjem smislu, zahteva poseben vsebinski in metodološki
pristop k vsakemu elementu oskrbe prebivalstva posebej. To
se pravi, da je za razreševanje problemov regionalnega pro-
storskega planiranja ustreznih oskrbovalnih inštitucij ~~nekak~~
~~zaključna~~ priporočljiva vrsta vzporedno tekočih parcialnih
~~analiz~~ analiz in ^{zaključkov,} predlogov, na osnovi katerih je možna
kompleksna prognoza. Predpogoj je seveda ^{me} temeljita diagnoza
oziroma registracija stanja oskrbe ter obstoječih odnošajev
med ponudbo in popraševanjem na tržišču. Pri tem ni samo
pomembno vprašanje ponudbe in popraševanja centralnih
dobrin in storitev samih, ampak~~x~~ tudi stanje na tržišču
delovne sile, ki je potrebna na področju ~~nekaj~~ gospodarskih
in socialno-kulturnih storitvenih dejavnosti.

~~Če smo za področje gospodarskih storitvenih dejavnosti~~
Če smo za področje gospodarskih storitvenih dejavnosti že
bolj ali manj usvojili princip, po katerem je njihovo pla-
niranje neločljivi sestavni del prostorskega načrtovanja,
so prizadevanja za priznanje in uveljavitev tega ²principa
tudi na področju socialno-kulturnih dejavnosti še v teku.

Mnogi problemi družbenih služb, kot zelo izrazit primer je navesti šolstvo, so ravno posledica njihovega odvajanja oziroma neustreznega deleža v okviru ekonomskega načrtovanja in regionalnega prostorskega planiranja. V zvezi z lokacijski ^{potrosnje}mi vprašanji objektov družbene (socialno-kulturne institucije) je potrebno namreč prav tako skrbno kot za gospodarske objekte proučiti lokacijske zahteve in pogoje, pri čemer so ravno na tem področju hvaležne metode empiričnih raziskav (ankete, testi). Geografija lahko pri tem njene, pri analizi elementov in procesov prostora preizkušene metode koristno uporabi na namene planiranja družbenih služb. Poseben vidik proučevanja in planiranja razvoja socialno kulturnih dejavnosti je v ugotavljanju obstoječih in željenih korelacij teh do demografske in ekonomske strukture prostora, v katerem načrtujemo.

Končno je potrebno metodološki postopek prilagoditi obsegu prostora, za katerega vršimo diagnozo in prognozo storitvenih dejavnosti. Razlike so predvsem kvantitativne. Medtem ko je v komunalnem okviru potrebna ^{podrobna}razčlenitev vseh kategorij infrastrukture na posamezne elemente s kolikor mogoče natančno izvedenim coniranjem (cone inženirsko-tehničnih priključkov, cone aglomeracijskih jeder, stanovanjske cone, trgovski centri, ~~in~~ rekreacijske cone itd.), je v regionalnem in nacionalnem okviru potrebno dati poudarek predvsem dominantnim kategorijam infrastrukture. Posebno pomembni so v teh okvirih interregionalni odnošaji, ki morajo temeljiti na interesih celotnega nacionalnega razvoja, ~~to je optimalne realizacije~~ kar pomeni upoštevanje regionalnega prostorskega plana SA Slovenije.

B/ INVENTARIZACIJA INFRASTRUKTURE IN LOKACIJSKIH POGOJEV

Meslo & M. H. M.

Eden od predpogojev za sistematično izvajanje optimalnih lokacij je izboljšava informacij. Poleg sistematičnega študija razvojnih tendenc lokacij v posameznih regijah in detajlnih informacij o lokacijskih zahtevah je pri tem mišljeno predvsem podrobno zajetje lokacijskih pogojev po posameznih regijah s pomočjo lokacijske kartoteke oziroma lokacijskega katastra. Taka kartoteka omogoča selekcijski postopek, to se pravi izbor najboljše lokacije izmed vseh možnih in sicer ob upoštevanju enotnih, po možnosti kvantitativnih oznak (kriterijev).

Zaradi dolgoletnega zaostajanja in odlaganja inventarizacijskega dela so sedaj še mnoga s tem zvezana vprašanja nerazjasnjena. To je okoliščina, ki vpliva otežujoče na uporabo oziroma izvedbo selekcijskega postopka. ^eNrazčiščena so predvsem vprašanja nomenklature glavnih lokacijskih pogojev za ustrezno kvantificiranje ter vprašanje eksaktnega definiranja kriterijev in variantnih primerjav za izvedbo selekcijskega postopka oziroma izbor najboljše lokacije z ozirom na specifične lokacijske zahteve posameznih terciarnih inštitucij.

Dalje se postavlja vprašanje načina vodenja lokacijskega katastra. Luknjane kartice so danes najbolj primeren nosilec informacij. Z njihovo uporabo je mogoče zajeti obširen register podatkov in jih ustrezno obdelati po najhitrejšem

postopku. Enostavno je tudi vnašanje sprememb, kar je posebno pomemben dejavnik registracije. Zaradi izredno širokih možnosti uporabne vrednosti, ki daleč presegajo okvir potreb regionalnega prostorskega planiranja, bi njihova uvedba pomenila vsekakor racionalno investicijo ^{ne} ~~in~~ glede na začetne stroške. Seveda morajo biti pri uporabi kartic izpolnjeni ^o bistveni predpogoji in sicer omenjena nomenklatura glavnih lokacijskih pogojev in ključ, po katerem se ti podatki vnašajo na luknjane kartice. K nujnim predpogojem spada tudi ~~centralno~~ vodenje take kartoteke.

Končno se postavlja tudi vprašanje ustreznih statističnih enot, po katerih bi se vodile kartice lokacijske kartoteke. Potrebe določanja mikrolokacij narekujejo zajetje podatkov po čim ^a manjših enotah. To ~~so~~ so naselja. Ker pa so meje naselij pogosto težje določljive in teritorialni obseg nekaterih naselij (mestne aglomeracije) preobsežen, se zdi kot najbolj ustrezna statistična enota katastrska občina. Poleg ustrezne velikosti katastrskih občin je prednost te odločitve tudi v tem, da imamo za ^{te teritorialne enote} ~~katastrske občine~~ na razpolago najbolj točne podatke ^o ~~in~~ arealu in zemljiških kategorijah, kar olajša delo pri iskanju raznih relacij v zvezi z izrabo tal. Seveda je mogoče katastrske občine poljubno združevati zaradi analize širših območij, npr.: pri obravnavanju lokacijskih pogojev v delu mesta (mestne četrti) ali zaradi potrebe po določeni generalizaciji. Težje, čeprav tudi izvedljivo je ločeno navajenaje podatkov za posamezna naselja ali dele naselij v okviru same katastrske občine.

Razumljivo je tako zbiranje podatkov, čeprav centralno voden^{tudi}o, združeno s terenskimi observacijami ali navezano/na podatke, ki jih republiška statistična služba ne ~~ima~~ nudi. Dobimo jih lahko le od posameznih dejavnosti oziroma institucij. Zlasti to zadeva podatke o koriščenju površin.

str. 32
posledek 2

se nadaljuje
odstavek B

od 7. marosa parmak

V naslednjem je podan osnutek lokacijske kartoteke katastrskih občin (naselij), ki zajema tudi inventarizacijo infrastrukture (storitev). Navedeno nomenklature je ob konkretni proučitvi mogoče delno spremeniti oziroma dopolniti. Strokovnjak za mehanografijo bo sodeloval pri izdelavi ključa za vnašanje podatkov na robno luknjane kartice.

.-.

Katastrska občina/naselje:
Številka:
Občina:
Top.karta 1:25.000 list: Top.karta 1:100.000 list:
Aerofotoposnetek list: Datum:
Izdelano:

1. AREAL

1.1. Skupna površina:ha od tega.% :
Neproductivno:ha%
Kmetijske površine:ha%
Gozd:ha%
Conske površine:ha%
Privatno zemljišče:ha%
Družbena last: ha%

1.2. Cone

Vrsta:
Površina:ha
Izraba:
Št. prebivalstva:

1.3. Posebne zemlj.knjiž.spremembe: izpeljane/v teku leta:
Podružbljanje: izpeljano/v teku leta:
Arondacija: izpeljano/v teku leta:

tipkati se manjše parmak!

*

2. PREBIVALSTVO

Število 1948:.....od tega žensk:

" 1953: "

" 1961: "

" 1971: "

" 1981: "

" 1991: "

Št.preb.v produktivni starostni dobi: od tega žensk:

Število zaposlenih:

Rezerve delovne sile 1970: od tega žensk:

1975: od tega žensk:

Struktura zaposlenih: primarni sektor:

sekundarni sektor:

terciarni sektor:

Dnavna migracija delovne sile:

v občino: od tega žensk:

iz občine: od tega žensk:

3. NASELJA

3.1. Naziv:

Naseljene zgradbe:

Št.prebivalcev:

Rzerv.povr.za naselitev:ha

3.2. Tip občine/naselja:

3.3. Centralnost občine/naselja:

4. ZAKONI, NAČRTI, PROGRAMI

Zazidalni načrt: da/ne sprejet leta:revizija..

Rezervirane površine: da/ne " "

Ureditveni načrt: da/ne " "

Urbanistični program: da/ne " "

Ostalo: da/ne " "

5. PROIZVODNJA

5.1. Individualna kmet. proizvod.: obratov do 2ha
 obratov od 2-5ha
 obratov od 5-10ha
 obratov nad 10ha

Družbeni kmet. obrati: obratov ha

5.2. Industrija, gradbeništvo,
 proizvod. obrt: obratov do 20 zaposl.
 obratov 21-100 zaposl.
 obratov 101-1000 zaposl.
 obratov nad 1000 zaposl.

5.3. Brutoprodukt: primarni sektor: ND
 sekundarni sektor: ND

6. INFRASTRUKTURA (STORITVE)

6.1. Inženirsko-tehnični priključki

6.1.1. Oskrba z elektr. energijo po: kWh/dan
 6.1.2. Oskrba s plinom po: m³/dan
 6.1.3. Oskrba z vodo po: m³/dan
 6.1.4. Odvajanja odpadne vode:
 6.1.5. Odvoz odpadkov:

6.2. Prometni pogoji

6.2.1. Transportna sredstva

Železnica: želez. postaja: da/ne
 želez. linija: da/ne
 Cesta: cestna železnica: da/ne
 avtobusna postaja: da/ne
 avtobusna linija: da/ne

Vodna pot: ladijska linija: da/ne

6.2.2. Ceste

I. reda: km II. reda: km III. in IV. reda: km

Javna parkirišča: ha

6.2.3. Zračni promet

Letališče: kategorija ha

6.2.4.PTT

Poštni urad: da/ne

Telefonska govornica: da/ne

Št.telefon.priključkov:

RTV postaja: da/ne

6.3.Druge organizacijske inštitucije

6.3.1.Uprava: ~~na~~ da/ne

6.3.2.Pravosodje: da/ne

6.3.3.Milica in vojska: da/ne

6.4.Oskrba

6.4.1.Trgovina

Periodični nakupi:m² prodaj.površine

Neperiodični nakupim² prodaj.površine

6.4.2. Denarni zavodi

Banka: da/ne

Hranilnica: da/ne

Zavarovalnica: da/ne

6.4.3.Gostinstvo in turizem

Gostilna:sedežev

Hoteli in penzioni:sedežev

Turistični domovi:sedežev

Skupaj število postelj:

Št.prenočitev:

Frekvenca:

Turiprometne naprave (žičnice): kapaciteta:

Kampingi: kapaciteta:

6.4.4.Zdravstvo in socialno varstvo

Apoteka: da/ne

Zdravstvena postaja:preb./l zdravnika

Zdravstveni dom:preb./l zdravnika

Sploš. in spec. bolnica: postelj

Zavod za soc.zavarovanje: da/ne
Zavod za zaposlovanje: da/ne
Otroško varstvo: kapaciteta.....mest
Vzgojni dom: kapaciteta.....mest
Dom za varstvo starih: kapaciteta.....mest
Ostalo:

6.4.5. Kultura

Osnovna šola:učilnic.....učencev.....sedežev
Gimnazija:učilnic.....učencev.....sedežev
Tehn.ali ustrez.strok.šola:učilnic.....učencev.....sedežev
Poklicna šola:učilnic.....učencev.....sedežev
Višja šola:.....predavalnic.....slušateljev.....sedežev
Visoka šola/univerza:....predavalnic....študentov....sedežev
Ostale šole:
Domovi učence:postelj
Domovi za študente:postelj
Muzeji, knjižnica:zbirke, knjig
Gledališče, kinematograf:sedežev

6.4.6. Šport, rekreacija, zabava

Telovadnica:da/ne
Šolski športni prostori: da/ne
Šolski športni prostori in naprave: da/ne
športna vrsta:
število:
površina:.....ha
Zabaviščni prostori: da/ne

do 10 naravnih gazmak!

Normalan seznam!

VII. Startna točka

Razen kmetijstva z gozdarstvom ter industrijo z rudarstvom in gradbeništvo so v storitvah vsebovane praktično vse preostale človekove dejavnosti. Razumljivo tako obsežne tematike ni mogoče obravnavati brez tesne naslonitve na razpoložljivo, po možnosti že obdelano statistično ~~gradivo~~ ~~republiškega~~ ~~zavoda~~ ~~za~~ ~~statistiko~~ ~~in~~ ~~na~~ ~~obstoječo~~ ~~literaturo~~ o obravnavani problematiki. Področje storitvenih dejavnosti je bilo dalj časa po vojni v virih statistike zajeto razmeroma dokaj skromno in nepopolno. Večja pozornost je bila posvečena prebivalstvu in proizvodnim panogam. Za nekatere pomembne dejavnosti terciarnega sektorja (npr. uslužnostna obrt, trgovina) sploh ni bilo centralno vodene statistike. To dejstvo zlasti otežuje genetsko proučitev storitvenih dejavnosti. Z naraščajočim pomenom terciarnega sektorja za gospodarstvo in celotni družbeni razvoj pa smo dobili zlasti v zadnjih letih bolj popolne statistične virov, na osnovi katerih je za večino elementov že možna solidna diagnoza stanja (delno tudi razvoja v krajšem obdobju) ^{tako} občinskih ⁱⁿ regionalnih ^{kot v} republiškem merilu. Manjkajo pa še ustrezni podatki po manjših statističnih enotah. To pogosto zahteva obdelavo osnovnega gradiva ali še bolj zamudno zbiranje istega na terenu. Zato se bo raziskava glede statističnih virov oprla predvsem na razpoložljivo obdelano gradivo republiškega zavoda za statistiko oziroma ustreznih republiških zavodov za posamezne

dejavnosti, v kolikor ti tudi razpolagajo s takim gradivom. Večina detajlnih podatkov po katastrskih občinah (naseljih) o lokacijskih pogojih, ki jih je nujno pritegniti v raziskavo, je prezentna. Deloma se že nahajajo (število prebivalstva, zaposlitvena struktura, dnevna selitvena mobilneta - vse za daljše obdobje, del podatkov o zemljiški strukturi in kmetijski proizvodnji ter še za nekatere neagrarne panoge) v dokumentaciji inštituta za geografijo, kar seveda bistveno zmanjšuje stroške raziskave. Zbiranje podatkov na terenu in s tem angažiranje večjih sredstev pa bi zahtevala realizacija celotne lokacijske kartoteke oziroma inventarizacija infrastrukture.

Obsežna je literatura o storitvenih dejavnostih. Z njo nas seznanja pravkar izdani dokumentacijski pregled raziskovalne dejavnosti v SR Sloveniji. Z ozirom na to, da ima terciarni sektor izredno pisan sestav raznih dejavnosti bo navedena literatura služila predvsem kot metodološka opora, manj pa bo lahko uporabna za črpanje ustreznih virov podatkov. Območje, ki ga obravnava, obsega namreč le redko celotno Slovenijo. Na sploh je opaziti zelo malo del, ki bi svojega področja obravnavala problematiko na vsem območju republike. Ravno ta pa bi najbolj koristila regionalno prostorskemu načrtovanju v nacionalnem okviru.

Kot pomemben vir ~~informativnih~~ informacij bo raziskavi končno služila še obstoječa urbanistična dokumentacija, pri čemer

so mišljeni predvsem urbanistični programi. Po številu ima dve tretjini slovenskih občin izdelane in sprejete programe. Za ostale so v izdelavi ali naročeni. Čeprav torej v času, predvidenem za ~~izvedbo te raziskave~~ izvedbo te raziskave ni računati na kompletno dokumentacijo te vrste, je že obstoječa zadosten pripomoček in obenem tudi eno izmed vodil pri proučitvah storitvenih dejavnosti.

V okviru priprave programske zasnove za raziskovalno nalogo je bila že pregledana polovica sprejetih urbanističnih programov. Počasno izvajanje resolucije o potrebi njihovega centralnega arhiviranja pri ustreznem republiškem organu povzroča ~~ovire~~ ovire pri dostopu do gradiva. Ker stanje na terenu, deloma iz objektivnih razlogov (kartografske priloge v unikat, draga oprema programov), kaže, da se raziskovalci še nekaj časa ^{ne bodo mogli} v večji meri in sistematično posluževati urbanističnih programov za potrebe raziskovalnega dela, ~~zato~~ je potrebno predvideti v tej smeri nove ukrepe in sprejeti ustrezne odločitve.

Pri pregledu urbanističnih programov za 20 slovenskih občin so bili v zvezi z možnostjo uporabe le-teh v regionalno prostorskem planiranju SR Slovenije na področju storitvenih dejavnosti izluščeni nekateri zaključki, ki jih na kratko povzemamo v naslednjem odstavku.

Za vse pregledane urbanistične programe je skupna delitev obravnavanja storitvenih dejavnosti na: a/ ugotavljanje stanja (diagnoza) in b/ prognozo. Razlike pa nastopajo v kartografski obdelavi, ki je včasih ločena, včasih pa je sinteza vseh elementov na ~~enih~~ zbirnih kartih. Običajno dajejo programi več poudarka na diagnozi, to je ugotavljanje stanja, manj pa na prognozo. Zato je največkrat slučaj, da so posamezne storitvene dejavnosti v obeh delih obravnavane zelo neenakomerno, tu in tam kaka dejavnost zgolj formalno naštetá. Le redki so urbanistični programi, kjer bi bile kategorije storitvenih dejavnosti v obeh primerih jasno diferencirane in obravnavane v ustreznem sorazmerju (npr. urbanistični program ua občino Jesenice). Skoraj vsem urbanističnim programom je skupno, da obravnavajo kategorijo inženirsko-tehničnih priključkov (vključno promet in komunale) posebej, vse ostale storitvene dejavnosti pa spet skupaj pod kategorijo "oskrba". Prva je obdelana podrobneje, saj gre običajno za velike investicijske objekte oziroma naprave. Med urbanističnimi programi v metodološki obdelavi te infrastrukturne kategorije ni večjih razlik. Povsem drugače pa je pri "oskrbi". Pristop k obdelavi te se od primera do primera bolj ali manj razlikuje. Eden izmed razlogov je že v tem, da ni na razpolago neke enotne nomenklature za oskrbovalne inštitucije, oziroma ta vsaj ni dovolj utrjena. V tej zvezi so tudi razlike v navajanju raznih indeksov, ki

naj označijo kapaciteto, frekventiranost, razne gostote ipd. Vse to seveda otežkoča medsebojne primerjave in kaže na potrebo poenotenja kriterijev, čemur bi v marsičem prispevala enotna lokacijska kartoteka. Pomanjkljivost analize storitvenih dejavnosti je tudi v tem, da je diagnoza podana največkrat preveč ali povsem statično, kar onemogoča dovolj jasno predstavo o ustreznosti oziroma neustreznosti prognoze. Prav v tem pa je gotovo eden od bistvenih razlogov, da za nekatere dejavnosti ni bilo mogoče sklepati o predvidenem razvoju, zaradi česar je prognoza izpuščena ali nejasna. Čeprav so gospodarske in socialno-kulturne inštitucije kot tipično oskrbovalne (centralne) največkrat obravnavane skupaj v enem poglavju, ni ~~lokalna~~ dovolj nakazana oziroma upoštevana njihova notranja zveza (infrastruktura kot funkcijska celota) ter ~~ta~~ zveza s primarno in sekundarno produkcijsko sfero. Nikjer ni oskrba tretirana kot pomemben člen gospodarskega reprodukcijskega procesa. Razni normativi za storitvene dejavnosti ne samo, da niso dovolj enotni, ampak jih je vse premalo, da bi se po tej strani ustvarila jasnejša slika optimalnega razvoja. Lokacijski pogoji so na splošno označeni dovolj podrobno, predlagane lokacijske mreže pa ne temelje ^{večino} dovolj na teh ugotovitvah. Čeprav naloga urbanističnih programov ni usklajevanje komunalnega oziroma regionalnega razvoja s sosednimi občinami in regijami (zato ni bilo niti potrebnih osnov), treba vendarle opozoriti na pomanjkljivo ~~kvantitativno~~ osvetlitev kvalitativnih in kvantitativnih ka-

tegorij^{ter}~~in~~ lokacij oskrbovalnih inštitucij z oziroma na njihov položaj v širšem protoru (submezoregije, mezoregije), tako kot je npr. to zajeto v urbanističnem programu jeseniške občine, kjer je jasno viden njen položaj v kranjski mezoregiji. Skratka, urbanistični programi so preveč "zaprti" za mejami občin, ob katerih pa se družbeno ekonomski procesi, pogojeni v storitvenih dejavnostih ne ustavljajo. Pogosto zelo labilne meje gravitacijskih območij oziroma ekonomsko geografskih regij so ravno posledica močno izražene fleksibilnosti terciarnega sektorja, ki ga zato v nobenem oziru ne smemo obravnavati prostorsko preveč ~~izolirano~~ izolirano.

V pregledanih urbanističnih programih je obdelava storitvenih dejavnosti in v tem okviru zlasti inštitucij za ~~oskrbo~~ oskrbo slabši del teh programov. Zato obstoja objektivni razlog, ki izvira iz ~~in~~ dolgoletnega zapostavljanja razvoja tega sektorja gospodarstva in temu ustreznega ²⁰⁰premajnega angažiranja raziskovalnega dela na tem področju. S tem pa ni rečeno, da urbanistični programi nimajo uporabne vrednosti za izdelavo regionalnega prostorskega plana SR Slovenije. Nasprotno, valorizacija in uskladitev rezultatov urbanističnega programiranja storitvenih dejavnosti bo odkrila njihovo pravo vrednost ter omogočila koristno uporabo sprejetih urbanističnih programov za nadaljnje načrtovanje.

K utemeljitvi programa v startni točki naj ~~se~~ še na-

vedemo, da je inštitut za geografijo oziroma nosilec predlagane raziskave pripravil program^{med drugim} na osnovi pridobljenih izkušenj za časa enoletnega študijskega bivanja v Švici (Visoka šola za godpodarske in socialne vede - St.Gallen, Inštitut za urbanistično, regionalno in prostorsko planiranje - Zürich), kjer se je ukvarjal z gospodarskimi ~~ixxx~~ storitvenimi dejavnostmi, o čemer je ^{pripravil} ~~izdelal~~ tudi samostojno študijo: Terciarno gospodarstvo v kantonu St.Gallen, ter večletnega raziskovalnega dela na področju vzgoje in izobraževanja, o katerem je izdelal ~~še~~ štiri elaborate.

VIII. Program raziskovalne naloge

V programu raziskovalne naloge je obravnavana problematika storitvenih dejavnosti oziroma planiranja lokacij razdeljena na štiri glavna poglavja. Vsako poglavje za sebe predstavlja zaključen kompleks, vendar so si v notranji zvezi. Raziskavo je mogoče izvajati etapno, vendar pa prva tri poglavja po ~~navedenem redosledu~~ navedenem redosledu. Četrto, v kolikor bo prišlo do njegove realizacije, lahko poteka vzporedno, ker služi pri proučevanju celotne problematike:

1/Storitvene dejavnosti kot faktor družbeno ekonomske strukture

2/Lokacijski faktorji storitvenih dejavnosti

3/Lokacijski sistem (opremljenost prostora)

4/Sistem informacij

Prvo poglavje je temeljno. V prvem odstavku so podane izhodišča, katerih ^{težišče} izhodišče je na informaciji ~~na~~ o obravnavanju storitvenih dejavnosti v sprejetih urbanističnih programih. V drugem odstavku je obrazložena funkcija storitvenih dejavnosti v družbeno ekonomskem razvoju. Tu je težišče na klasifikaciji ekonomsko geografskih tipov pokrajin. Analiza v celotnem poglavju je izrazito procesualna, razpeta na daljšo časovno dimenzijo, kar daje osnovo za temeljitejše obravnavanje problematike naslednjih ~~odstavkov~~ odstavkov in njeno prostorsko lokacijo ter omogoča prognozo, ki zaključuje prvo glavno poglavje.

Drugo poglavje zajema naslednji kompleks vprašanj, to je lokacijske faktorje storitvenih dejavnosti. Uvaja ga odstavek o prostorski razporeditvi delovnih mest v terciarju ter njihovi kvalitativni in kvantitativni presoji, kar predstavlja istočasno element proučitve opremljenosti prostora z infrastrukturnimi inštitucijami. Zato je težišče tega poglavja prav na tem odstavku. V drugem in tretjem odstavku so obdelane lokacijske ~~zahteve~~ zahteve in pogoji, pomembni za opremljenost prostora z ~~infrastrukturnimi inštitucijami~~ infrastrukturo. Na tej osnovi daje zaključni odstavek drugega poglavja prognozo o predvidenem razvoju števila in strukture delovnih mest ter kombinacijah med lokacijskimi zahtevami in pogoji za optimalen izbor lokacije inštitucij storitvenih dejavnosti.

V tretjem, lahko bi rekli zaključnem poglavju celotne raziskave je obravnavan lokacijski sistem, to je celoten kompleks vprašanj v zvezi z lokacijami storitvenih dejavnosti v komunalnih, regionalnih in nacionalnem okviru. Prvi odstavek se ukvarja z lokacijskim sistemom storitvenih dejavnosti v luči odnošajev med centralnimi kraji. Drugi pa obravnava problem lokacij z aspekta najbolj ustreznega regionalnega razvoja oziroma strukture ter daje s tem tudi elemente lokacijskega sistema v medregionalnih in^v nacionalnem okviru. Tretji odstavek skuša predstaviti potrebo občasnih korektur v sistemu lokacij kot posledica dinamike regionalnih in socialno ekonomskih procesov. Težišče tega poglavja je na prognozi razvoja lokacijskega sistema ter še posebej na omini minimalne in maksimalne opremljenosti prostora (normativi) s sto^htitvenimi dejavnostmi v planiranem^{20 letnem} obdobju. ~~20 let~~

Iz navedenega programa je razvidno, da želi raziskava predvsem obravnavati storitvene dejavnosti kot celoto, kot enovit družbeno geografski fenomen. To ni le pravilno z vidika tega gospodarskega sektorja, ki ima mnogo skupnih karakteristik, ampak tudi najbolj odgovarja metodološkimi principom geografskega dela, ki temelji na čim bolj kompleksnem in ~~na~~ v razvojnem procesu gledanem obravnavanju strukturnih elementov prostora. Tako je tudi manj možnosti za kolizijo oziroma dupliranje raziskave s proučitvami posameznih storitvenih dejavnosti, ki so že v teku. Da bi se temu izognili, pro-

gramska zasnova tudi ne daje poudarek na tistih problemih storitvenih dejavnosti, ki se najbolj navezujejo na tematiko centralnosti in funkcijske tipizacije centralnih naselij (mest), o čemer smo prav v zadnjem času dobili nekaj dobrih domačih študij. Nasprotno, v svoji zasnovi kot zaključkih je raziskava orientirana na ves nacionalni prostor, kar daje tudi širšim gravitacijskim območjem mest in centralnih naselij ter gospodarsko za ostalim pokrajinam vlogo enakovrednega objekta regionalnega ~~prosta~~ prostorskega planiranja SR Slovenije. Kot taka torej ne pomeni samo primernega izhodišča ^{podrobne} za parcialne raziskave posameznih storitvenih dejavnosti, ampak v še večji meri zaokrožuje podobo lokacijskih pogojev za sekundarni produkcijski sektor, to je predvsem industrijo. Zato odpira izredno široke možnosti za aplikacijo v regionalno prostorskem načrtovanju SR Slovenije.

Isto lahko trdimo za lokacijsko kartoteko, čeprav ta ni v celoti povezana z raziskavo storitvenih dejavnosti. Obravnavanje lokacijskih pogojev za storitvene dejavnosti v drugem poglavju raziskave narekuje vsaj njeno delno izvedbo. ^{Realizacija} ~~vedba~~ take kartoteke v celoti pa zaradi razmeroma počasnega dela in večjih začetnih stroškov (podrobna ^{inventarizacija} ~~registracija~~ infrastrukture) zahteva temeljit prehodni premislek ter odločitev na interdisciplinarnem nivoju, saj bo ^{njemih} ~~njen~~ krog uporabnikov zelo širok.

Podroben program:

1. Storitvene dejavnosti kot ~~dejavniki~~ *faktor* družbeno ekonomske strukture SR Slovenije.
- 1.1. Izhodišča za proučitev.
 - 1.1.1. Statistični material, ki zadeva zveze med gospodarstvom (proizvodnja primarnega in sekundarnega sektorja) ter infrastrukturo (storitvene dejavnosti ali terciar). Razvoj po letu 1948.
 - 1.1.2. Zajetje informacijskih virov za planiranje storitvenih dejavnosti. Literatura in urbanistična dokumentacija s področja infrastrukture.
- 1.2. Funkcija storitvenih dejavnosti v družbeno ekonomskem reprodukcijskem procesu.
 - 1.2.1. Terciarna kvota (delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih na 1000 prebivalcev).
 - 1.2.2. Razvoj zaposlitvene strukture s posebnim ozirom na storitvene dejavnosti. Korelacijski diagram treh gospodarskih sektorjev.
 - 1.2.2.1. Dinamika in zakonitosti socialno ekonomskih preseljenjitev prebivalstva v različno strukturiranih prostorskih enotah. Prehodne stopnje iz agrarne v industrijsko družbo in iz industrijske v terciarno.
 - 1.2.3. Tipizacija prostorskih enot glede na ugotovljene tendence družbeno ekonomskih strukturnih sprememb (na osnovi strukture aktivnega prebivalstva po panogah dejavnosti).
- 1.3. Prognoza.

- 1.3.1. Perspektivne funkcije storitvenih dejavnosti v zrelem stadiju gospodarske rasti.
- 1.3.2. Prognoza razvoja storitvenih dejavnosti do leta 1900 glede na korelacijo med tremi gospodarskimi sektorji (na osnovi ^{štavila} korelacij aktivnega prebivalstva po panogah dejavnosti in ugotovljenih zakonitosti v tendencah regionalnih družbeno ekonomskih strukturnih sprememb).
2. Lokacijski faktorji storitvenih dejavnosti.
 - 2.1. Prostorska disperzija delovnih mest v storitvenih dejavnostih (lokacije, lokacijska mreža)
 - 2.1.1. Sistem diferencirane mreže storitvenih dejavnosti po dominantnih kategorijah in podkategorijah glede na razporeditev delovnih mest. Kvalitativna analiza.
 - 2.1.2. Kvantitativna analiza delovnih mest v sistemu diferencirane mreže storitvenih dejavnosti glede na število delovnih mest.
 - 2.2. Lokacijske zahteve.
 - 2.3. Lokacijski pogoji.
 - 2.3.1. Demografska struktura (število in gostota, pridobitna kvota in delež v produktivni starostni dobi - starostna struktura, stopnja izrabe potenciala delovne sile, selitvena mobilneta, izobrazbena struktura).
 - 2.3.2. Zemljiška struktura (zemljiške kategorije, socialno posestna struktura - lastništvo zemljišča, stanovanjske površine, rezervirane površine - namenska izraba ^{površin} zemljišč).

- 2.3.3. Gospodarska struktura. ~~x~~ Disperzija delovnih mest primarnega in sekundarnega sektorja (individualna kmetijska gospodarstva, družbena kmetijska posestva, ~~in obrati~~, obrati sekundarne produkcijske sfere).
- 2.3.4. Infrastruktura. Komunalne naprave (priključki na energijo, priključki na vodo, priključki na ~~odvod~~^{od} odpadne vode, priključki na komunikacije).
- 2.4. Prognoza.
 - 2.4.1. Razvoj števila in strukture delovnih mest v sistemu diferencirane mreže ~~mreže~~ storitvenih dejavnosti do leta 1990. Potreba po delovni sili v storitvenih dejavnostih.
 - 2.4.2. Določanje optimalnih lokacij delovnih mest (inštitucij) glede na ujemanje med lokacijskimi zahtevami in pogoji.
- 3. Lokacijski sistem (opremljenost prostora).
 - 3.1. Lokacije inštitucij storitvenih dejavnosti kot aglomeracijski dejavniki in centri učinkovanja v prostoru. Inovacijski procesi.
 - 3.1.1. Lokacije storitvenih dejavnosti v sistemu centralnih krajev. Centralna razvrstitev.
 - 3.1.2. Tendence acentralne razvrstitve inštitucij storitvenih dejavnosti.
 - 3.1.3. Storitvene dejavnosti kot trg. Posebnosti popraševanja in ponudbe.

- 3.2. Regionalna kompletiranost storitvenih dejavnosti
 - 3.2.1. Prostorsko in časovno ~~usklajenost~~ usklajene kombinacije med obstoječimi in planiranimi infrastrukturnimi inštitucijami.
 - 3.2.2. Povečanje funkcijske ustreznosti in homogenosti ekonomske geografskih regij z ~~ustreznim~~ regionalnim kompletiranjem storitvenih dejavnosti.
 - 3.2.3. Nove lokacije storitvenih dejavnosti kot sredstvo za zmanjševanje razlik v stopnji gospodarske rasti med regijami ter aktiviranje razvojnega potenciala manj razvitih območij.
- 3.4. Lokacijski sistem kot dinamični proces.
- 3.5. Prognoza.
 - 3.5.1. Tendence razvoja lokacijskega sistema kot posledica predvidenih sprememb regionalne družbene ekonomske strukture v naslednjih 20 letih.
 - 3.5.2. Pojem "osnovne mreže" storitvenih dejavnosti. Minimalna infrastrukturna opremljenost, ki odgovarja posameznim območjem na določeni stopnji ~~gospodarske~~ njihove gospodarske rasti. Normativi.
 - 3.5.3. Poizkus ocene maksimalne infrastrukturne opremljenosti do leta 1990.
- 4. Sistem informacij.
 - 4.1. Lokacijska kartoteka (kataster).
 - 4.1.1. Nomenklatura za registracijo lokacijskih pogojev in storitvenih dejavnosti.

- 4.1.2. Izdelava ključa za vnašanje na luknjane kartice.
Kvantificiranje podatkov za potrebe variantnih primerjav in selekcijskega postopka.
- 4.1.3. Organizacija izdelave kartoteke ter tekočega registriranja sprememb.

IX. Rok izdelave programa (po fazah)

Terminska realizacija programa bo obsegala tri faze. V prvi fazi bi bilo obdelano 1.poglavje: Storitvene dejavnosti kot faktor družbeno ekonomske strukture SR Slovenije. V drugi fazi bi potekala raziskava 2.poglavja: Lokacijski faktorji storitvenih dejavnosti, pričelo pa bi se tudi z izdelavo Sistema informacij iz 4.poglavja in sicer najprej s tistim delom lokacijske kartoteke (lokacijski pogoji), ki je vsebinsko povezan z 2.poglavjem. V tretji fazi pa bo obdelano 3.poglavje ^{Lokacijski sistem} in vzporedno zaključena lokacijska kartoteka, v kolikor bi bila izvedba programa financirana v celoti. Prva faza bo izgotovljena do 15.junija 1969, druga do 15.februarja 1970, tretja pa predvidoma v jeseni 1971.

X. Finančni predračun (za prvo in drugo fazo)

Prva faza:

1. OSEBNI DOHODKI (z dajatvami):		N din 61.500,00
a) v rednem delovnem razmerju:	53.000,00	
1. nosilec	24.500,00	
2. raziskovalci	12.000,00	
3. tehnično osebje	14.500,00	
4. pomožno osebje	2.000,00	
b) zunanji sodelavci - študenti	8.500,00	
2. POTNI STROŠKI:		N din 11.000,00
a) dnevnice	7.000,00	
b) potnine	4.000,11	
3. USLUGE:		N din 5.500,00
4. OSTALO (mater. izdatki in režija):		N din 42.000,00
		<u>Skupaj...N din 120.000,00</u>

Druga faza:

1. OSEBNI DOHODKI (z dajatvami):		N din 71.000,00
a) v rednem delovnem razmerju:	58.000,00	
1. nosilec	26.500,00	
2. raziskovalci	12.000,00	
3. tehnično osebje	17,500,00	
4. pomožno osebje	2.000,00	
b) zunanji sodelavci-študenti	13.000,00	

2. POTNI STROŠKI:		N din 18.000,00
a) dnevnice	12.500,00	
b) potnine	5.500,00	
3. USLUGE:		N din 8.500,00
4. OSTALO (mater.izdatki in režija):	52.500,00	N din 52.500,00
		<hr/>
		+ Skupaj N din 150.000,00

+ V drugi fazi je vračunan del stroškov (20.000,00 ND) za registracijo loka-
cijskih pogojev.

Finančni predračun za tretjo fazo v
letu 1971 bo sestavljen naknadno